

Møte torsdag den 24. januar kl. 10President: **I n g e L ø n n i n g**

D a g s o r d e n (nr. 42):

1. Redegjørelse av arbeids- og administrasjonsministeren om modernisering og forenkling i offentlig sektor
2. Innstilling fra samferdselskomiteen om forlengelse av midlertidig statlig forsikringsansvar for norske luftfartøy og lufthavner ved skader på tredjepart som følge av krigs- og terrorhandlinger
(Innst. S. nr. 78 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 38 (2001-2002))
3. Referat

Presidenten: Representanten Karin S. Woldseth vil fremsette et privat forslag.

Karin S. Woldseth (FrP): Jeg vil på vegne av Ulf Erik Knudsen, Per Sandberg og meg selv fremme forslag om at Regjeringen skal utarbeide et regelverk for å tillate reklame for politiske partier i lokalfernsyn, som en prøveordning under kommune- og fylkestingsvalgkampen 2003.

Presidenten: Representanten May Hansen vil fremsette et privat forslag.

May Hansen (SV): På vegne av meg selv fremmer jeg et forslag der Stortinget ber Regjeringa om å utarbeide bestemmelser i pasientrettighetsloven og barnevernsloven om at barn og unge under 18 år skal få behandlingssgaranti til rus- og psykiatribehandling.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

S a k n r . 1

Redegjørelse av arbeids- og administrasjonsministeren om modernisering og forenkling i offentlig sektor

Statsråd Victor D. Norman: Stat og kommune har påtatt seg ansvaret for noen av de viktigste oppgavene i det norske samfunn – ansvar for helse og trygghet, for omsorg og utdanning, for miljø og sikkerhet, for arbeid og sosial rettferdighet. Dette påkaller stort alvor. Klarer vi å løse oppgavene, betyr det en god og trygg hverdag for den enkelte. Klarer vi det ikke, stiller vi i beste fall den enkelte i forlegenhet – og i verste fall forårsaker vi personlige tragedier.

Det er dessverre fortsatt stor avstand mellom ambisjoner og realiteter i norske offentlige tjenester. Til tross for at Norge er blant de landene i Europa som har høyest offentlig forbruk, og til tross for at det er blitt nesten 200 000 flere ansatte i det offentlige i løpet av de siste 15 årene, har vi fortsatt helsekøer, barnehagekøer, svikt i eldreomsorgen, kvalitetsproblemer og misnøye i skolen og motivasjonsproblemer blant offentlig ansatte. Det po-

litiske og samfunnsmessige engasjement blant folk flest blir svakere, næringslivet opplever det offentlige som byråkratisk og regelverket som en hemsko, og blant mange skattebetalere er det en utbredt oppfatning at det ikke er et rimelig forhold mellom det vi betaler i skatt, og det vi får igjen av tjenester fra det offentlige.

Allikevel har vi forutsetninger for å gjøre en bedre jobb i Norge. Vi har en profesjonell og nøktern forvaltningstradisjon, vi har kort vei fra innbyggere til politiske beslutningstakere, vi har dyktige og velkvalifiserte medarbeidere i stat og kommune, og vi har ikke minst en finansiell handlefrihet som gir oss tid og muligheter til å skape en bedre offentlig sektor og et bedre tjenestetilbud til den enkelte.

Det offentlige legger beslag på nesten en fjerdedel av fastlandsinvesteringene og nesten en tredjedel av arbeidsstyrken i Norge. Også dette burde påkalle stort alvor. De som er ansatt i offentlig sektor, gjør en viktig jobb og bidrar til verdiskapingen i samfunnet på linje med dem som jobber i private bedrifter. Men allikevel må vi huske at hver person ansatt i det offentlige betyr én person mindre til næringslivet, og hvis det er noe Norge og norsk næringsliv vil ha knapphet på i tiårene fremover, er det arbeidskraft og kompetanse.

Samtidig er det dyrere å bruke arbeidskraft og andre ressurser i offentlig enn i privat virksomhet, fordi offentlig ressursbruk finansieres gjennom skatter og avgifter som skaper vridninger og ineffektivitet i andre deler av økonomien. En ekstra krone i offentlige utgifter koster derfor langt mer enn én krone, og jo større offentlig sektor blir, desto høyere blir kostnaden ved å la den vokse seg enda større.

Alvoret i det ansvar det offentlige har påtatt seg, og de samfunnsøkonomiske kostnadene ved offentlig ressursbruk tilsier en gjennomgang og klargjøring av hvor grensene for det offentlige ansvaret bør gå. En klarere presisering og avgrensning av ansvaret vil allikevel ikke røkke ved den enigheten vi har i Norge om at det offentlige skal ha et bredt og omfattende ansvar for samfunnsutvikling, sosial trygghet og individuell velferd. Det betyr at det offentlige også fremover vil måtte legge beslag på en stor del av ressursene. Med de behov vi har innen helse og omsorg, er det mer sannsynlig at den andelen av vare- og tjenestetilgang som det offentlige har ansvaret for, vil øke enn at den vil avta. Desto viktigere blir det at stat og kommune driver effektivt. Effektivitet handler ikke om å svette, det handler om å nå de mål man har satt seg på best og billigst mulig måte. Det må bli normen i offentlig forvaltning og tjenesteytelse dersom vi i det lange løp skal klare å leve opp til de forpliktelsene vi har påtatt oss.

Det har vært gjort mye for fornyelse og omstilling i offentlig sektor, men det har vært skrevet og utredet enda mer. Nå er det først og fremst behov for handling, men ikke en hvilken som helst handling. Det er ikke nok å foreta seg noe. Handlingen må være rettet inn mot grunnproblemene, og gjennomføringen må være fast og konsekvent. Vi må bygge videre på de strukturgrep tidligere regjeringer har tatt initiativet til, og vi må unngå symbolpolitikk og adhocgrep. I denne redegjørelsen varsles de

grunnleggende grepene vi vil ta. Hovedgrepet er å utløse handling i alle de enkeltsektorer, etater, kommuner og tjenesteproduserende enheter som i sum utgjør den offentlige sektor. Det er i disse enhetene jobben skal gjøres, og det er bare ved å legge til rette for at hver av dem vil og kan gjøre en bedre jobb, at vi kan få resultater og ikke bare skrift i sand.

Samarbeidsregjeringens visjon er

- en offentlig sektor der borgerne deltar på demokratiske arenaer, kjenner sine rettigheter og sitt ansvar og føler seg trygge på at myndighetene opptrer ryddig i sine ulike roller
- en offentlig sektor der brukerne får likeverdige tjenester av god kvalitet og tilgjengelighet tilpasset sine individuelle behov
- en offentlig sektor der skattebetalerne kan være sikre på at virksomhetene drives på en effektiv måte
- en offentlig sektor der næringslivet opplever forvaltningen som ryddig og ubyråkratisk, og der norsk offentlig tjenesteytelse er et konkurransefortrinn for næringslivet internasjonalt
- en offentlig sektor der de ansatte i det offentlige har arbeidsplasser som er spennende, utfordrende og utviklende, og der de samtidig føler trygghet og delaktighet i jobbsituasjonen

Dette er en krevende visjon, men den er nødvendig og realistisk. Skal den realiseres, må vi skape et enklere og ryddigere samfunn, vi må gi innbyggerne et tjenestetilbud bedre tilpasset den enkeltes behov, vi må effektivisere offentlig virksomhet og sørge for at det offentlige bidrar til effektivitet også i resten av økonomien, og vi må utvikle en inkluderende og stimulerende personalpolitikk for dem som arbeider i offentlig sektor. Visjonen forutsetter også en reflektert og gjennomført arbeidsdeling mellom stat og kommune, der staten holder orden i eget hus, og der staten gir kommunene hensiktsmessige rammevilkår, men der det for øvrig på kommunesektorens ansvarsområde må være de lokale folkevalgte som har det avgjørende ord.

Arbeidet for et enklere og ryddigere samfunn skal tufte på tre prinsipper. Det første er at brukerne av offentlige tjenester ikke skal behøve å vite hvordan det offentlige internt har valgt å organisere seg. Offentlige servicekontorer og elektronisk forvaltning kan ofte være tjenlige midler for å få det til. Da må imidlertid disse fungere som brukerrettede inngangsporter, ikke bare på tvers av etater, men også på tvers av forvaltningsnivåer. I noen tilfeller, f.eks. når det gjelder arbeid, trygd og sosiale tjenester, er det behov for mer vidtgående omorganisering, med samling av de personrettede tjenestene og samordning av etater og finansieringsordninger.

Det andre prinsippet er at borgere og bedrifter har krav på et ryddig regelverk og enkel tilgang på rettighetsinformasjon. For å få det til må det ryddes opp i lover og forskrifter. Et godt prinsipp for den gjennomgangen er solnedgangsprinsippet, dvs. at forskrifter har en holdbarhetsdato og automatisk utløper hvis de ikke eksplisitt fornyes.

Det tredje prinsippet for forenkling er at vi som borgere og brukere skal være sikre på at det offentlige opptrer ryddig i sine roller som myndighet, eier, tjenesteproducent, finansieringskilde og kontrollør, og at vi skal vite hvilken instans som er ansvarlig for hva. Samling og nedsalg av statlige næringsinteresser er et viktig skritt i den opprydningen. Et annet viktig skritt er å skille klare mellom forvaltning og tjenesteproduksjon og mellom ansvar for finansiering av offentlige tilbud og selve produksjonen av tjenestene. Disse skillene er viktige, bl.a. for å kunne åpne for konkurranseutsetting av tjenesteproduksjon, og for at den som finansierer tjenestene, kan stille krav til tjenesteyteren. Et tredje skritt i opprydningen er å styrke offentlige tilsynsmyndigheter og gi dem en mer uavhengig stilling i forhold til sentralforvaltningen.

På dette punktet arbeider Regjeringen med en gjennomgang og omorganisering av alle statlige tilsyn og vil komme tilbake til Stortinget med det som en egen sak i løpet av 2002. Formålet med gjennomgangen er å styrke tilsyns- og kontrollfunksjonen, gi tilsynsmyndighetene økt uavhengighet, sørge for høy faglig kompetanse i tilsynsarbeidet og finne en hensiktsmessig geografisk plassering for det enkelte tilsyn.

Behovene for offentlige tjenester varierer fra individ til individ. Det er et viktig mål innenfor rimelige grenser å imøtekomme ønsker om individuell tilpasning, hva enten det gjelder barnehagetilbud tilpasset foreldre som jobber i turnus, ønsker om å gå på en bestemt skole, tilrettelegging av utdanning og arbeid for funksjonshemmede, ønsker om å bli behandlet ved et spesielt sykehus eller individuelle behov når det gjelder eldreomsorg. Det er også viktig å ta hensyn til at Norge i økende grad er et flerkulturelt samfunn, og at offentlige tjenester derfor må tilpasses behovene i en sammensatt befolkning.

For å imøtekomme brukernes individuelle ønsker vil Regjeringen øke den enkeltes valgfrihet, i større grad la pengene følge brukerne ved skifte av tjenesteyter, utvikle bredere og mer differensierte tilbud og kreve at statlige etater og tjenesteytere skal gjennomføre systematiske brukerundersøkelser. Brukerevalueringene skal være en del av den årlige rapportering og skal offentliggjøres og brukes som referanse- og sammenligningsgrunnlag mellom tjenesteytere.

Parallelt med dette må tjenesteproduksjonen omorganiseres. I dag bærer den for sterkt preg av forvaltnings- og styringssystemet. Organisasjons- og ledelsesformer, rapporteringsveier, budsjettssystemer og kontrollrutiner er i veldig mange tilfeller utformet med utgangspunkt i forvaltningens behov og med vekt på idealer som åpenhet og innsyn, demokratisk medvirkning og politisk styring. Det som er gode prinsipper for forvaltning, er imidlertid ikke nødvendigvis like gode prinsipper for personlig tjenesteytelse. En hierarkisk organisasjon er forvaltningsmessig oversiktlig, men er vanskelig å forene med teamarbeid, brukermedvirkning og andre tjenesteytelsesidealene. Åpenhet og innsyn kan komme i konflikt med individets behov for konfidensialitet, og stivbente budsjett-

og kontrollsystemer gir liten fleksibilitet for å imøtekomme individuelle ønsker og behov.

Et klarere skille mellom forvaltning og tjenesteytelse gjør det mulig å velge mer fleksible, brukerrettede organisasjonsmodeller for tjenestedelen av offentlig virksomhet, og fristilling gir den enkelte enhet frihet til å utvikle den organisasjonsmodellen som egner seg best.

Større frihet for tjenesteprodusentene og økt individuell tilpasning av tjenestetilbudene vil føre til sterkere differensiering av tilbudene, både mellom individer, grupper og geografiske områder. Det er ikke en ulempe, det er en fordel, fordi tilbudene da i større grad vil avspeile forskjeller i ønsker og behov og forskjeller i lokal prioritering.

Arbeidsmål nummer tre er en mer effektiv offentlig sektor. Vi må få flere og bedre tjenester ut av hver krone som brukes, vi må omallokere ressurser til de områdene der vi får mest ut av den siste kronen, og vi må komme frem til en arbeidsdeling mellom det offentlige og brukerne som gjør at de samlede kostnadene, knyttet til offentlige tjenestetilbud blir så lave som mulig.

For å bidra til det siste av disse delmålene vil Regjeringen innføre krav om totalkostnadsberegninger ved offentlige anbud, investeringer og større omlegninger i tjenestetilbudet. Med totalkostnadene mener vi summen av kostnadene for den som yter tjenesten, kostnadene eller besparelsene som følger for andre deler av offentlig sektor, og de kostnadene som brukerne selv må påta seg for å dra nytte av tilbudet. For mange offentlige tjenester – utdanning og helse er gode eksempler – er totalkostnadene det mangedobbelte av kostnadene for den offentlige enheten selv. Totalkostnadsberegninger vil synliggjøre effektene og bevisstgjøre beslutningstakerne, og da vil man f.eks. kunne unngå skolesentralisering i de tilfellene der besparelsen for kommunen er mindre enn de ekstra tids- og transportkostnader som påføres barn og foreldre. Man kan også få gjennomslag for økning av behandlingsskapiteten for sykdommer når merkostnadene ved rask behandling mer enn oppveies av gevinstene for pasienter og trygdeetat av kortere ventetid.

Når det gjelder de andre delene av effektiviseringen, er det slik at man for å få bedre formåls- og kostnadseffektivitet kan velge én av to veier. Den ene veien går via sentral styring, store enheter og pene organisasjonskart. Den har vært prøvd, og den har ikke ført til målet. Den andre veien går via delegering og desentralisering av ansvar og myndighet, økonomiske incitamenter og uavhengig kvalitetskontroll. Den gir større mangfold av løsninger, og med det også mindre oversiktlige organisasjonskart, men til gjengjeld gir den bedre og billigere tjenester for innbyggerne. Grunnen til det er at den innsikten og den kompetansen som er nødvendig for å finne frem til bedre løsninger, ikke finnes i Arbeids- og administrasjonsdepartementet, men først og fremst i de enkelte kommuner, tjenesteproduserende enheter og statlige etater som faktisk gjør jobben. Hovedoppgaven for sentrale myndigheter må være å frigjøre den kompetansen som finnes der ute, og sørge for at lokale enheter får effektivi-

tetsfremmende rammevilkår kombinert med nødvendig veiledning og opplæring.

Hovedprinsippet i effektiviseringsarbeidet vil altså være lokal frihet og lokalt ansvar. Statlige tjenesteytere skal fristilles eller på andre måter gis større selvstendighet, slik det allerede er gjennomført for sykehusene, og slik Stortinget har vedtatt for universiteter og høyskoler.

Også i kommunesektoren er det i mange tilfeller naturlig med fristilling av tjenesteproduksjon. Det må imidlertid være opp til de folkevalgte i den enkelte kommune å velge egnede, effektive løsninger. Regjeringen vil gi kommunene større frihet – til å velge måter å organisere tjenestetilbudet på, til innenfor videre rammer å bestemme utformingen av tjenestene, til å disponere statlige overføringer og til reelt å påvirke sine egne inntekter.

Friere stilling for kommunene og for statlige tjenesteytere, større valgfrihet for brukerne og flere ordninger der pengene følger brukerne, vil føre til økt konkurranse mellom offentlige tjenesteprodusenter. Det i seg selv er sunt, og det gjør det også lettere å åpne for konkurranse mellom offentlige og private aktører. I mange kommuner er man kommet langt når det gjelder forsøk med konkurranseutsetting, og erfaringene tilsier at flere kommuner med fordel kan benytte det som løsning. Også statlige tjenester kan bli bedre ved samspill og konkurranse mellom offentlige og private aktører, og Regjeringen vil åpne for større innslag av private tilbud i bl.a. helsesektoren og utdanningssektoren, i tiltaksarbeid for yrkeshemmede og arbeidssøkere, på samferdselsområdet og i statlig eiendomsforvaltning.

Større frihet og ansvar krever at lokale enheter belønnes ut fra oppnådde resultater. I de tilfellene der brukerne kan velge fritt og pengene følger brukerne, skjer det automatisk. Tjenesteytere som gjør en god jobb, får flere brukere og økte inntekter, mens de som gjør en dårlig jobb, opplever brukerflukt og budsjettsvikt. På områder der det ikke er naturlig å la pengene følge brukerne, er det nødvendig med mer direkte, men liknende former for resultatbasert finansiering. I det nye finansieringsopplegget for høyere utdanning er det innslag av slik finansiering, og i systemet med innsattsstyrt finansiering av sykehusene er det også elementer av det samme. Regjeringen vil videreutvikle disse ordningene, slik at de klarere knyttes til oppnådde resultater, og vi vil utrede og utvikle tilsvarende ordninger for andre statlige områder.

Større frihet for kommuner og tjenesteytere stiller store krav til organisatorisk innsikt og ledelse lokalt. Selv om det er lokalt man har de beste faglige forutsetningene for å velge gode løsninger, vil ikke alle kommuner og tjenesteytende enheter føle at de har den nødvendige ledelses- og organisasjonskompetansen. Staten må derfor påta seg et ansvar for veiledning og lederutvikling. I tilknytning til moderniseringsarbeidet vil det bli utviklet særskilte lederutviklingsprogrammer for offentlig virksomhet, og Regjeringen vil også etablere et program for organisasjonsutvikling for bistand til statlige og kommunale tjenesteprodusenter. Samtidig vil det bli initiert direkte samarbeid med en gruppe referansekommuner for forskningsvirksomhet, erfaringsutveksling og veiledning.

Lokal frihet stiller økte krav til tilsyn og kontroll for å ivareta rettsikkerheten til den enkelte og sikre at tjenestene holder høy nok kvalitet. Omorganisering og styrking av tilsynsmyndighetene er derfor nødvendig, også som ledd i arbeidet med effektivisering. I styrkingen av tilsynsfunksjonen må samtidig måten å drive tilsyn på tilpasses målet om å gi lokale enheter reelt større frihet. Tilsynsfilosofien må i større grad basere seg på utarbeidelse av funksjonskrav og i mindre grad på utforming og detaljoppfølging av et vell av forskrifter.

Det er ikke nok at stat og kommune selv er effektive. De må også opptre på en måte som bidrar positivt til resten av økonomien. Det stiller strenge krav til skatte- og avgiftssystemet, som ligger – jeg hadde nær sagt dessverre – utenfor rammen av moderniseringsarbeidet; det stiller også strenge krav til virkemiddelbruken i nærings- og distriktpolitikken, til offentlige reguleringer og til måten det offentlige opptrer på i private markeder.

Staten har og bør ha et omfattende ansvar for nærings- og distriktsutviklingen i Norge. Vi trenger et sterkt næringsliv, og det er elementær fornuft å ta hele landet i bruk. Skal vi få det til, må vi imidlertid gjøre noe annet og mer enn å bruke virkemidler med god nærings- eller distriktsklang. Næringsutviklingen fremmes først og fremst ved gode generelle rammevilkår. Skattnivået må ikke være for høyt, næringslivet må ha god tilgang på kapital, kunnskaper og kvalifisert arbeidskraft, på infrastruktur og offentlige tjenestetilbud som holder høy kvalitet, og det må være virksom konkurranse i innenlandske markeder. På tilsvarende måte fremmes distriktsutviklingen best ved tiltak som gjør det mer attraktivt å bo og drive virksomhet også utenfor de store byene. Det kan staten bidra til ved å gi kommunene frihet og generelle økonomiske rammer, ved å bidra til bedre lokal og regional infrastruktur, ved å fjerne unødige restriksjoner og reguleringer på distriktsnæringene, og ved støtte til utvikling av et godt utdannelsestilbud og gode kultur- og fritidstilbud over hele landet.

Det er likevel nødvendig også med mer spesifikke virkemidler, spesielt for å bidra til utvikling av nytt og mer variert næringsliv i distriktene. Regjeringen vil derfor gjennomgå virkemiddelapparatet for å få større og bedre effekt av innsatsen. I den forbindelse vil også organiseringen av det distriktpolitiske virkemiddelapparatet bli vurdert.

Som ledd i moderniseringsarbeidet vil Regjeringen også gjennomgå og kartlegge statlige etater som egner seg for utflytting fra Oslo, og også videreføre arbeidet med å identifisere stedsuavhengige oppgaver som like gjerne eller bedre kan utføres et annet sted i landet. På den måten tar vi hele landet i bruk, og vi kan se større regionsentra, steder under omstilling og områder med stor utflytting i sammenheng.

Opprydning i og forenkling av lover, forskrifter og andre reguleringer er et annet tiltak for å bidra til effektivitet og produktivitet i privat sektor. Spesielt viktig i den forbindelse er bestemmelser knyttet til åpningstid, arbeidstid og arbeidsmiljø. Regjeringen har varslet at den vil oppheve åpningstidsloven og myke opp arbeidstids-

bestemmelsene. Arbeidsmiljøloven vil bli revurdert når innstillingen fra Arbeidslivslovutvalget foreligger i 2003. Parallelt med dette vil vi gjøre forskriftene til loven enklere og ryddigere. Når bestemmelsene mykes opp, vil det samtidig være nødvendig å innskjerpe håndhevelsen av dem, ikke mist overfor offentlige virksomheter.

Et effektivt næringsliv forutsetter også konkurranse. Regjeringen vil gjennomføre et konkurransepolitisk handlingsprogram der de viktigste elementene er styrking av Konkurransetilsynets posisjon, gjennomgang av lover, forskrifter og offentlige reguleringer for å fjerne bestemmelser som virker konkurransehindrede, og utøvelse av statens egen innkjøpsrolle på en måte som fremmer konkurranse. Ikke minst det siste av disse punktene er viktig, siden stat og kommune står for en så stor del av de samlede kjøp av varer og tjenester i Norge. Reell og effektiv konkurranse om offentlige innkjøp vil stimulere til utviklingen av et innovativt og internasjonalt konkurransedyktig næringsliv. Alle bedrifter, uavhengig av størrelse og lokalisering, må gis muligheter i dette markedet.

Det femte arbeidsmålet er en inkluderende og stimulerende personalpolitikk. Modernisering i offentlig sektor er umulig hvis ikke hovedtyngden av de over 700 000 som jobber der, er motiverte for og delaktige i prosessen. En avgjørende forutsetning for en bedre offentlig sektor er derfor en personalpolitikk som virker motiverende. Den må sikre bred rekruttering, stimulere til kulturelt og kompetansemessig mangfold i offentlige staber, lette omstilling og overgang både i den offentlige sektor og mellom det offentlige og næringslivet og forhindre utstøting av eldre arbeidstakere.

Ansettelses- og arbeidsvilkårene for ansatte i offentlig sektor tilfredsstillende ikke disse kravene i dag. Offentlig forvaltning og tjenesteytelse har ennå ikke stor nok lokal frihet til å konkurrere om nøkkelpersonell, og offentlige arbeidsgivere er ikke flinke nok til å sikre seg det mangfold av idéer og impulser man får gjennom rekruttering fra et bredt utvalg av grupper, herunder etniske minoriteter. Det gjenstår også mye når det gjelder å trekke på de 50 pst. av samfunnets ledertalenter som utgjøres av kvinner. Samtidig fører sterkt oppsigelsesvern og manglende oppfølging av den enkelte til at omstilling blir vanskeligere, og ansettelses- og arbeidsvilkårene i privat og offentlig sektor er så forskjellige at overgang er problematisk.

Nye ansettelses- og arbeidsvilkår for ansatte i offentlig sektor må fremforhandles med de ansatte og deres organisasjoner. I disse forhandlingene må ansettelses-, pensjons- og arbeidsvilkårene forandres med sikte på å redusere forskjellene mellom privat og offentlig sektor. I den forbindelse er det også naturlig å vurdere om tjenestemannsloven slik den nå er utformet, er hensiktsmessig. De ansattes rettigheter må imidlertid ivaretas, og endringene må gjennomføres på en måte som gjør at de som arbeider i offentlig sektor, ikke kommer dårligere ut enn i dag. Spesielt er det viktig at vi får en harmonisering av lønnsvilkår og av offentlige og private pensjonsordninger som gjør at fristilling av offentlige eneheter eller

(Statsråd Norman)

overgang mellom offentlig og privat virksomhet ikke fører til dårligere samlede vilkår for den enkelte. Dette harmoniseringsarbeidet må sees i sammenheng med arbeidet i Pensjonskommisjonen.

I tillegg til endringer i ansettelses- og arbeidsvilkår må det offentlige utvikle en mer aktiv personalpolitikk. De ansatte er en ressurs som må gis utviklingsmuligheter. Det krever at staten sentralt, og etater og tjenesteytere lokalt, må drive et fortløpende personalutviklingsarbeid med oppmuntring og veiledning av den enkelte og gode muligheter for etter- og videreutdanning.

I dag opplever vi dessverre altfor ofte at eldre arbeidstakere i det offentlige støtes ut istedenfor å bli hjulpet over i nye arbeidsoppgaver. Det er sløsing med ressursene. I og med at det er mangel på hender og hoder som er den virkelige begrensningen for offentlig tjenesteytelse i Norge, er det meningsløst å støte ut arbeidstakere bare fordi de ikke lenger fullt ut kan fungere i de arbeidsoppgavene de hittil har hatt. Skal vi forhindre dette, må innsatsen settes inn tidlig. Den enkelte må selv ta et ansvar, men det er arbeidsgivers hovedansvar å følge opp og utvikle den enkelte på en måte som gjør at de ikke stivner og blir omstillingsudyktige.

Moderniseringsarbeidet må være en gjennomgående aktivitet i all offentlig virksomhet, og det er derfor verken ønskelig eller hensiktsmessig å organisere arbeidet i avgrensede prosjekter. Noen områder er imidlertid av så stor betydning, i seg selv eller som grunnlag for det øvrige arbeidet, at de må vies spesiell oppmerksomhet. Regjeringen har derfor valgt å peke ut noen sektorer der det er spesielt viktig å få fortløpende moderniseringsarbeid. Samtidig har vi valgt å starte tverrgående prosjekter knyttet til oppgaver av betydning for moderniseringsarbeidet i alle sektorer.

De sektorområdene som vil bli prioritert, er utdanning, kommunal sektor og samordning og brukerreting innen områdene arbeid, trygd og sosiale tjenester. På hvert av disse områdene tar Regjeringen sikte på reformer som vil styrke kvaliteten og brukernes interesser, gi lokale enheter større frihet og ansvar og bidra til økt effektivitet i bruken av ressursene.

I tillegg til disse tre vil Regjeringen gi høy prioritet til gjennomføringen av sykehusreformen, av kvalitetsreformen i høyere utdanning, av forsvarsreformen og av reformene i justissektoren. Man må vokte seg for å tro at jobben på disse områdene er gjort bare fordi det er tatt noen viktige strukturelle grep. Tvert imot, det er nå jobben begynner. Det er i gjennomføringen vi vil se om de strukturelle grepene som er tatt, er de riktige; og det er da vi også vil møte alle de utfordringene av organisasjons- og personalmessig karakter som må finne sin løsning om reformene skal ha den ønskede effekten.

De tverrgående prosjektene som inngår i moderniseringsarbeidet, er knyttet til forenkling av virkemidler, lover og regler, til organisering og lokalisering av tilsyn, til personal-, organisasjons- og lederutvikling i det offentlige, til IKT i offentlig forvaltning og tjenesteytelse og til arbeidsdelingen mellom departementer og direktorater.

Modernisering, effektivisering og forenkling i offentlig sektor handler om organisatoriske endringer, om finansieringsordninger og andre rammevilkår, om nye typer lover og forskrifter, om personalpolitikk og ansettelsesvilkår. Skal slike tiltak ha noen effekt, må det imidlertid være fordi de forandrer kulturer.

Det gjøres mye godt arbeid i stat og kommune, og det er nok mange av dem som jobber der – nær sagt de av oss som jobber der – som etter hvert føler at det kunne gjøres enda bedre arbeid hvis det ikke var for stadig nye moderniserings- og fornyelsesprogrammer. “La oss få anledning til å gjøre jobben vår”, er et slagord som mange offentlig ansatte kunne tenke seg å underskrive på. Det er langt på vei det Regjeringen ønsker. Vi ønsker ikke å gi de ansatte ro og fred, men vi ønsker å gi dem mulighet til å konsentrere seg om den jobben som skal gjøres, og vi ønsker å gi dem ansvar for selv å finne ut hvordan den kan gjøres bedre. Istedenfor å pådytte enheter og ansatte bestemte løsninger, vil vi ansvarliggjøre de ansatte og de enhetene de jobber i. Det i seg selv representerer en kulturrendring.

Skal ansvarliggjøringslinjen virke, må imidlertid kulturen også forandres på andre måter.

For det første må det offentlige bli mindre innadventd. Den jobben som skal gjøres, skal gjøres for alle de enkeltmenneskene som er avhengig av offentlige tjenester, av offentlig myndighetsutøvelse og av offentlige utfoldelsesarenaer. Enkeltmenneskene må være det daglige fokus for arbeidet, og de må være grunnlaget vi måler resultatene opp mot. Alt annet – organisering, forvaltningsrutiner, økonomistyring og rapportering – er bare støttefunksjoner.

For det andre må det offentlige og de som jobber der, slutte å tenke på seg selv som en avskjermet sektor. Vi må være bevisst på forskjellene mellom det offentlige og det sivile samfunn, men samtidig må vi bygge bro mellom de to på de områdene hvor det er naturlig. Vi skal gjøre det ved i større grad å slippe private aktører til i produksjon av tjenester som det offentlige har ansvaret for, og vi skal gjøre det samme ved å velge organisasjonsløsninger for offentlig tjenesteytelse som bygger på noen av de modeller og erfaringer man har i privat sektor.

Det viktigste i brobyggingen er imidlertid å skape et felles, integrert arbeidsmarked. At det offentlige har ansvar for viktige tjenester, betyr ikke at det er nødvendig med spesielle ansettelses- og arbeidsvilkår for dem som yter disse tjenestene. Vi er tjent med utveksling av personer og kompetanse mellom det private og det offentlige, og vi er tjent med at det stilles samme type krav og brukes samme type motivasjons- og belønningssystemer i det som tradisjonelt har vært to deler av arbeidslivet. Ikke minst er vi tjent med det fellesskapet mellom offentlig og privat ansatte som et integrert arbeidsmarked vil føre til.

De virkemidlene vi skal bruke, vil bidra til en ny kultur, med bedre forvaltning for borgerne og næringslivet, mer utviklende jobber for de ansatte og mer valuta for skattebetalernes penger. Men først og fremst vil virke-

midlene skape en kultur der den enkelte innbygger opplever at de får bedre offentlige tjenester i Norge.

Presidenten: Presidenten foreslår at redegjørelsen fra arbeids- og administrasjonsministeren om modernisering og forenkling i offentlig sektor legges ut for behandling i et senere møte – og anser det for vedtatt.

Stortinget er nå kommet til behandling av sak nr. 2. Saken som her ligger til behandling, har ikke ligget ute i den reglementsbestemte tid, dvs. 48 timer. Med hjemmel i forretningsordenens § 32 vil presidenten foreslå at Stortinget likevel behandler denne saken nå.

Ingen innvendinger er kommet mot presidentens forslag – og det anses vedtatt.

S a k n r . 2

Innstilling fra samferdselskomiteen om forlengelse av midlertidig statlig forsikringsansvar for norske luftfartøy og lufthavner ved skader på tredjepart som følge av krigs- og terrorhandlinger (Innst. S. nr. 78 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 38 (2001-2002))

Petter Løvik (H) (leiar i komiteen og ordførar for saka): Det er tredje gongen på kort tid at Stortinget har til behandling denne saka, som er eit direkte resultat av det som hende i USA den 11. september. Det gjeld det statlege forsikringsansvaret for norske luftfartøy og lufthavner ved skadar på tredjepart som følge av krigs- og terrorhandlinger. Og eit sentralt ord i dette er at det forsikringsansvaret skal vere mellombels.

Det vedtaket Stortinget tidlegare har gjort, går ut på at staten står som forsikringsansvarleg i tida fram til midnatt 30. januar, og det som ein ber om i dag frå Regjeringa si side, og som ein samla samferdselskomite sluttar seg til, er at dette ansvaret blir forlengt fram til 31. mars. Det er også på den tida EU håpar å kunne avslutte dei statlege forsikringsordningane, og at vi kan få reetablert ein privat marknad.

Det som har skjedd i mellomtida, er at departementet stadig har prøvt i samråd med andre land å få reetablert ein privat marknad, for det er ikkje ei statleg oppgåve å drive forsikringsselskap. Ein har også sidan første gongen vi hadde saka til behandling, fått redusert ansvaret til nesten ned mot ein tredjepart av det opphavlege, men likevel er den totale statlege eksponeringa på ca. 900 milliardar kr, dvs. 1 1/2 oljefond. Det er då ein teoretisk risiko, vil eg våge å påstå frå denne talarstolen.

Det er blitt noko kritisert også denne gongen at saka har lege ute i kort tid, at vi får ei kort behandlingstid. Bakgrunnen er den same som eg skisserte i mitt innlegg sist vi hadde saka oppe i Stortinget, nemleg at departementet fortløpande prøver å oppfylle Stortinget sine intensjonar om å få reetablert ein privat marknad. Dette har ikkje lukkast verken i Noreg eller i dei andre landa som er i same situasjon. For å sleppe å få saka tilbake til Stortinget så ofte ber ein i tillegg om – og det er her det er eit fleirtal og eit mindretal i komiteen – at departementet etter den 31. mars får mulegheit til å forlengje ordninga

med ein månad i slengen ut året. Her er det eit mindretal i komiteen, Framstegspartiet, og eg reknar med at dei vil gjere nærare greie for sitt syn.

Fleirtalet har funne at dette kan vere ei praktisk ordning i og med at det her blir jobba systematisk for å få på plass det vi alle ønskjer: ei privat ordning. Så lenge det ikkje finst andre alternativ enn at staten framleis står ansvarleg, vil eg tilrå den innstillinga som fleirtalet har gått inn for i denne saka, og eg håpar at Stortinget kan slutte seg til det.

Kenneth Svendsen (FrP): Forsikringsordninger som dette tilhører det private marked, noe som også komitelederen har gjort rede for. Det er ikke et offentlig ansvar. Men alternativet i denne saken ville være å sette flyparken på bakken, og derfor er Fremskrittspartiet med på å gripe inn og stille slike garantier.

Jeg vil på nytt stresser dette med at det arbeides med å reetablere et privat marked. Jeg ser at Regjeringen legger opp til å gjøre et forsøk på det, men jeg vil som sagt stresser at dette gjøres, og at man legger all sin kraft i å få etablert et privat marked.

Det ser jo ut til at når det kommer viktige saker til Stortinget som omhandler mange penger, beregner man at behandlingstiden skal være proporsjonalt kortere jo høyere summer det er som ligger inne i det vi skal behandle. Selv om garantien har gått ned fra det astronomiske beløpet 2 500 milliarder kr i oktober til ca. 900 milliarder kr pr. 1. januar, er det fremdeles snakk om astronomiske beløp. En ting er at Stortinget får uakseptabelt kort tid til å behandle disse sakene – noe som ikke er første gang, det er faktisk tredje gang, og vi har påpekt det tidligere – det andre er at flertallet nå ønsker å overføre vurderingen når det gjelder garantieksponeringen på 900 milliarder kr fra Stortinget til Regjeringen. Det er verd å merke seg at EU har lagt opp til at ordningen skal avsluttes 31. mars, og da bør Stortinget på nytt få saken til vurdering med bakgrunn i den behandlingen og de vedtakene som gjøres i EU.

På det grunnlaget vil vi stemme mot siste ledd i forslaget til vedtak.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se nedenfor)

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Da er vi rede til å gå til votering.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstillet:

Stortinget samtykker i at Samferdselsdepartementet i 2002 kan forlenge avtaler om statlig forsikringsansvar for luftfartøy operert av norsklicenserte fly- og helikopterselskaper samt for norskregistrerte SAS-fly. Forsikringsansvaret omfatter kun skader på tredjepart, eksklusive selskapets passasjerer og ansatte, som følge av krigs- og terrorhandlinger. Slike avtaler kan også inngås

med norske lufthavner som ikke er dekket av statens selvassuransse. Avtalene skal forlenges på følgende vilkår:

1. Tilsagn om statlig forsikringsansvar kan gis på inntil 1 000 mill. USD per skadetilfelle. Forsikringsansvaret overfor det enkelte selskap skal, med unntak for lufthavner, fortsatt begrenses til å erstatte bortfall av tidligere krigsansvarsforsikring.
2. Selskap som får forlenget avtale om statlig forsikringsansvar skal betale premie.
3. Det statlige forsikringsansvaret kan gjelde til og med 31. mars 2002, regnet fra og med 31. januar 2002.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

Samferdselsdepartementet gis fullmakt til å forlenge det statlige forsikringsansvaret etter 31. mars med én måned om gangen frem til og med 31. desember 2002.

Presidenten: Fremskrittspartiet har varslet at de ønsker å stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 73 mot 16 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 10.49.57)

S a k n r . 3

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Møte hevet kl. 10.50.
